

DANSK INSTITUT FOR INTERNATIONALE STUDIER
STRANDGADE 56 • 1401 København K
32 69 87 87 • diis@diis.dk • www.diis.dk

DIIS Brief 36

Palæstina-spørgsmålet i lyset af krigen i Irak: Nyt liv til ideen om en demokratisk bi-national stat?

Michael Irving Jensen

Februar 2004

INDHOLDSFORTEGNELSE

Introduktion	1
Køreplanen for Fred	2
Den israelske reaktion på Køreplanen for Fred	5
Palæstinensisk reform og en ensidig palæstinensisk våbenhvile (<i>hudna</i>)	7
Hudna og Syriens rolle	8
Hudna'en bryder sammen	10
En fortolkning	11
Muren: afslutningen på en to stats løsning?	13
Opsummering	16

Palæstina-spørgsmålet i lyset af krigen i Irak:

Nyt liv til ideen om en demokratisk bi-national stat?

Af Michael Irving Jensen

Introduktion

I midten af januar 2003 gjorde den amerikanske viceforsvarsminister, Paul Wolfowitz, gældende, at USA ville arbejde intensivt for at oprette en palæstinensisk stat, så snart krigen i Irak var forbi.¹ I Danmark og andre europæiske lande udtrykte et antal politikere tilsvarende erklæringer, og fred mellem palæstinensere og israelere blev et argument til at retfærdiggøre en krig imod Irak. Den danske statsminister Anders Fogh Rasmussen skrev fx i en pressemeddelelse den 18. marts 2003:

”Regeringen lægger i sin støtte til USA stor vægt på, at præsident Bush har erklæret sin klare støtte til en køreplan for en samlet løsning på konflikten mellem Israel og palæstinenserne. Uden en sådan løsning bliver der aldrig fred og ro i Mellemøsten”.²

Selv de, som ikke var overbeviste om nødvendigheden af krig, begyndte at argumentere, at der muligvis kunne komme noget positivt ud af krigen – især i tilfældet med Palæstina-spørgsmålet. Deres argument var, at amerikanerne måtte gøre noget konstruktivt i Mellemøsten. De skulle engagere sig stærkere og skulle demonstrere for den arabiske verden, at selvom en del af ‘krigen mod terror’ skulle finde sted i den arabiske verden, så var det ikke en krig imod den arabiske verden eller imod Islam for den sags skyld. Derfor, lød dette argument, var det kun logisk at USA ville engagere sig i Mellemøsten og derved gøre deres yderste for at bringe den israelske besættelse til ophør. På trods af de store amerikanske problemer i “efterkrigstidens” Irak er Palæstina spørgsmålet fortsat på dagsordenen ikke kun i Mellemøsten, men også globalt.

---

¹ Se Ha'aretz 22/01/03. Hans erklæringer blev skånselsløst kritiseret af pro-israelske lobbyister. Se for eksempel den omgående reaktion fra The Zionist Organisation of America (<http://www.zoa.org/pressrel/20030123a.htm>). Under topmødet på Azorerne i marts 2003, nogle få dage før den amerikansk ledede krig mod Irak reelt begyndte, blev krigen og Palæstina spørgsmålet endnu engang tæt forbundet i officiel sammenhæng. Det var meningen at den såkaldte Køreplan for Fred skulle offentliggøres i kølvandet på krigen, og som en af præsident George W. Bush' allierede, den spanske premierminister Aznar, udtrykte det ved den fælles pressekonference efter topmødet på Azorerne: “Vi er enedes om at iværksætte og fremskynde Mellemøstprocessen, og vor målsætning er, at fredsprocessen skal kulminere med alle nødvendige sikkerhedsgarantier og bringe en afslutning på terrorisme. Slutresultatet vil være en fredelig sameksistens mellem to stater, et uafhængigt Palæstina og den Israelske stat”. Se <http://www.chron.com/cs/CDA/story.hts/side/1821063>.

² Se Statsministeriets hjemmeside: <http://www.stm.dk/Index/dokumenter.asp?o=3&n=0&h=3&t=13&d=1434&s=1>.

Denne artikel omhandler udviklingen i de besatte palæstinensiske områder i kølvandet af krigen mod Irak i foråret 2003. Jeg vil især undersøge, hvordan det er gået med alle løfterne og forsikringerne om, at der ville blive taget fat på Palæstina-konflikten efter krigen. Derfor er et af artiklens omdrejningspunkter en gennemgang af Køreplanen for Fred, som i dag er blevet til det internationale samfunds officielle bud på en løsning på konflikten mellem palæstinensere og israelere. Argumentet er, at den opståede situation formodentlig aldrig fører til en palæstinensisk stat, men mere sandsynligt til hvad der først vil blive en apartheid-lignende situation, og efter nogle få årtiers kamp muligvis en bi-national, demokratisk stat.

Køreplanen for Fred

Køreplanen for Fred blev udfærdiget i København under det danske formandskab i EU i anden halvdel af 2002, og derfor har den danske udenrigsminister Per Stig Møller betydelige aktier i planen. Den blev senere godkendt af den såkaldte Kvartet, bestående af USA, Rusland, UN og EU. Den er dermed fælles politik i forhold til konflikten mellem palæstinensere og israelere. Imidlertid blev Køreplanen for Fred aldrig offentliggjort på dette tidspunkt – til den danske udenrigsministers, Per Stig Møller, store irritation. Det skete ikke på grund af en fælles amerikansk og israelsk modstand, da den israelske regering ikke kunne godkende planen.

Køreplanen for Fred er ikke nogen særlig præcis plan. Det vigtigste aspekt af planen er, at den fastlægger nødvendigheden af en “uafhængig, levedygtig palæstinensisk stat ved slutningen af 2005” side om side med Israel. Selve Køreplanen for Fred er delt i tre faser.³ Under den første fase er opgaven på palæstinenserens side at stoppe volden. Desuden er den palæstinensiske ledelse forpligtet til at fortsætte de politiske reformer og demokratiseringsprocesserne. På deres side forventes israelerne at trække besættelsesstyrkerne tilbage til de positioner, de havde før udbruddet af *Intifadaen* den 28. september 2000. Den israelske regering er også forpligtet til at fjerne de ‘udposter’ – små bosættelser – etableret under den nuværende Intifada, såvel som at fastfryse opførelsen af nye bosættelser samt stoppe enhver udvidelse af eksisterende bosættelser. Køreplan for Fred fastslår desuden, at gennem fase ét skal Israel:

---

³ For hele teksten til Køreplanen for Fred, se <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2003/20062.htm>.

”Tage skridt til at forbedre de humanitære vilkår. Israel og palæstinenserne gennemfører totalt alle anbefalingerne i Bertini⁴ rapporten for at forbedre medmenneskelige vilkår, ophæve udgangsforbud og lette restriktionerne for bevægelse af mennesker og varer, og tillade komplet, sikker og ubegrænset adgang for international og humanitær personale.”

Anden fase af Køreplan for Fred – som i teorien skulle være påbegyndt juni 2003 og vare frem til december 2003 – forudsætter at:

“Fase to begynder efter palæstinensiske valg og slutter med den mulige oprettelse af en uafhængig palæstinensisk stat med provisoriske grænser i 2003. Dens primære målsætninger er fortsat omfattende sikkerhedsudøvelse og effektivt sikkerhedssamarbejde, fortsat normalisering af palæstinenserens levevilkår og opførelse af institutioner og opretholdelsen af målene skitseret i fase et.”

Under den tredje og sidste fase, som forventes at strække sig over hele 2004 og 2005, skal de vanskelige spørgsmål, som kendes alt for godt fra Oslo-aftalen, drøftes ved en international konference. Det gælder spørgsmålene om: Jerusalem, flygtningene, bosættelserne såvel som de endelige grænser mellem de to selvstændige stater.

Køreplanen for Fred ligner på mange områder Oslo-aftalen, og det er ikke overraskende, siden forfatterne til planen omhyggeligt har læst Oslo-aftalen og de efterfølgende aftaler, såvel som Mitchell, Tenet og Bertini rapporter. Efterfølgende har de samlet det bedste fra alle tidligere planer og rapporter i en plan: Køreplanen for Fred. Derfor er der ikke noget nyt i planen, og i virkeligheden forekommer den at være en fortsættelse af Oslo aftalen.

Som det har været tydeligt gennem det sidste tiår, lagde Oslo grunden til en asymmetrisk fred. Magtbalancen var – og er stadigvæk – i Israels favør. Som Glenn Robinson og andre har argumenteret, var Hensigtserklæringen for Fred (Oslo-aftalens officielle navn) en hegemonisk fredsaf tale. En hegemonisk fred er blevet defineret:

---

⁴Bertini rapporten blev lavet af Ms. Catherine Bertini under protektion af UN/OCHA som en personlig udsending for generalsekretæren for FN. Rapporten blev offentliggjort 19 august 2002, og konkluderede, blandt andet: “... Der er en alvorlig humanitær krise på Vestbredden og Gaza. Krisen er ikke en ‘traditionel’ menneskelig krise, som de der er forårsaget af hungersnød eller tørke, men er uløseligt bundet til den fortsatte konflikt og specielt til de målsætninger der er påtvunget af Israel.” Se rapporten på : <http://www.caabu.org/press/documents/bertini-report.html>.

”... som en fred mellem to betydeligt ujævnbyrdige magter der alligevel beholder autonomien til at godkende eller afslå betingelserne for overenskomsten. Det er ikke en fred mellem ligestillede, det er heller ikke en “fred” totalt påtvunget en komplet overvundet fjende.”⁵

Som en fortsættelse af Oslo aftalen er Køreplanen for Fred et nyt forsøg på at etablere en hegemonisk fred, og som sådan kan man bedst forstå hele ”freds”-forløbet som en intern israelsk diskussion for at tage fat på spørgsmålene: ‘Hvor meget land skal vi efterlade palæstinenserne? Hvor mange bosættelser skal afvikles? Og, hvor mange palæstinensiske flygtninge kan returnere hjem – hvis nogen overhovedet?’ Det er kun gennem israelsk billigelse at palæstinenserne har mulighed for at opnå noget som helst. Israel er besættelsesmagten og Israel har dermed i praksis vetoret, da palæstinenserne har meget lidt at forhandle med. Den eneste forhandlingsindflydelse som den Palæstinensiske Autoritet besad – og stadig besidder – er det lille ord ‘nej’.

På trods af denne temmelig kritiske vurdering af Køreplanen for Fred er det imidlertid stadig muligt at finde forbedringer i ordvalget i Køreplanen for Fred sammenlignet med fx Oslo-aftalen – udover den kendsgerning at planen klart meddeler, at slutmålet er en palæstinensisk stat. For eksempel bliver det fastslået i Køreplanen for Fred at:

“Kvartetten vil mødes regelmæssigt på topplan for at bedømme parternes opfyldelse af planens gennemførelse. I hver fase forventes parterne at udføre deres forpligtelser *parallelt* (forfatterens fremhævelse) med mindre andet er angivet.”

Således er der etableret en mekanisme for at evaluere gennemførelsen af planen, og yderligere er det gjort klart, at tingene skal ske parallelt. Problemet angående evalueringen har været, at amerikanerne i praksis har vetoret, da det andetsteds i planen hedder: “Udviklingen ind i fase to er baseret på enighed i Kvartetten om, hvorvidt forholdene er egnede til at fortsætte, når der tages hensyn til begge parters indsats.”

Slutresultatet er, at planen minder en hel del om Oslo – selvom dens definerede målsætning er en palæstinensisk stat. Køreplanen for Fred repræsenterer ingen grundlæggende ændringer i forhold til præmisserne fra det kuldsejlede ”fredsårti”, altså 1990erne. Derfor kom det ikke som nogen stor overraskelse, at mange palæstinensere i sommeren 2003 ikke tog Køreplanen helt seriøst. De spøjte

---

⁵ Glenn E. Robinson “The peace of the Powerful” in Carey (ed.): *The New Intifada. Resisting Israel's Apartheid* (New York: Verso, 2001).

med at: "The roads are for the Israelis and the map for the Palestinians to hold" (vejene er for israelerne, og kortet kan palæstinenserne holde).

Den israelske reaktion på Køreplanen for Fred

I slutningen af maj 2003 overraskede Ariel Sharon mange, da han pludseligt godkendte den Køreplan for Fred han få måneder tidligere havde skoset, med ordene: "Nåh, Kwartetten er ingenting. Tag den ikke alvorligt".⁶ Ariel Sharon havde utallige forbehold overfor Køreplanen for Fred. Da han til slut godkendte den, kunne det hovedsageligt tilskrives pres fra præsident Bush. Imidlertid var hans godkendelse også klart forbundet med den kendsgerning, at den amerikanske præsident forsikrede Sharon om, at efter hans formelle godkendelse af Køreplanen for Fred ville amerikanerne være villige til at lytte til de israelske forbehold. Og der var masser af forbehold, fjorten i alt. Ifølge den israelske avis *Ha'aretz* er disse nogle af de mest alvorlige forbehold⁷:

1) Fra begyndelsen og gennem hele forløbet skal palæstinenserne opretholde ro. Den palæstinensiske side skal tillige afvikle de eksisterende sikkerhedsorganisationer og indføre sikkerhedsreformer, der skal handle med henblik på at bekæmpe terror, vold og opfordring til vold... I den første fase af planen og som en betingelse for fremskridt til anden fase skal palæstinenserne fuldføre opløsningen af terrorist-organisationerne (Hamas, Islamisk Jihad, PFLP, og Al-Aqsa Brigaderne) samt deres infrastruktur; indsamle illegale våben og overgive disse til en tredje part med det formål, at våbnene bliver fjernet fra området og bliver destrueret. Hertil kommer nødvendigheden af, at al våbensmugling bringes til ophør. Al våbenproduktion indenfor den palæstinensiske autoritets område stoppes.

2) At der udvikles en ny og anderledes ledelse i den palæstinensiske autoritet indenfor rammerne af en regeringsreform. Oprettelsen af en ny ledelse udgør en forudsætning for fremskridt til anden fase af planen. Under disse rammer vil der blive afholdt valg til det palæstinensiske lovgivende råd.

3) Overvågningsmekanismerne skal være underlagt amerikansk ledelse.

4) Åbenlyse henvisninger skal foretages for Israels ret til at eksistere som en jødisk stat og til at opgive enhver ret for de palæstinensiske flygtninge at vende tilbage til Israel.

---

⁶ *Newsweek* 18. januar 2003.

⁷ Se *Ha'aretz* Engelske udgave 27/05/03.

5) Emner der angår den endelige aftale skal ikke drøftes for indeværende. Blandt emner der ikke skal drøftes er: Bosættelserne på Vestbredden og i Gazastriben og status for de palæstinensiske institutioner i Jerusalem.

Skønt Sharon godkendte Køreplanen for Fred, var dette primært en strategisk beslutning for at tilfredsstille amerikanerne snarere end en politisk kursændring. Derfor var der ingen, der forventede at se Sharon i rollen som fredsdue, selvom han siden godkendelsen af planen ved flere lejligheder har talt om at give "smertelige indrømmelser" og om nødvendigheden af at oprette en palæstinensisk stat. Imidlertid er det bemærkelsesværdigt, at også den israelske højrefløj har godkendt og accepteret, at løsningen på konflikten vil føre til oprettelsen af en palæstinensisk stat. Dette faktum til trods er det fortsat vanskeligt at forestille sig, at Sharon vil tilbyde palæstinenserne noget, der bare ligner dét, der blev præsenteret af Ehud Barak i Camp David i sommeren 2000⁸. Vanskeligheden bunder primært i, at Sharons politiske mål snarere er dét, som den israelske sociologi-professor Baruch Kimmerling, har omtalt som *politicide*. Kimmerling definerer *politicide*, som en proces der har som sit endelige mål at opløse det palæstinensiske folks eksistens som en legitim social, politisk og økonomisk enhed.⁹

---

⁸ Meget er blevet sagt og skrevet om forhandlingerne i Camp David, sommeren 2000. Det som der er kommet frem er bl.a. følgende: Barak 'tilbød' en palæstinensisk stat på hele Gazastriben og knap 90 % af Vestbredden; et palæstinensisk fodfæste i dele af det besatte Øst-Jerusalem; rømning af visse af de strategisk 'dårligst' placerede jødiske bosættelser på Vestbredden; samt palæstinensiske flygtnings ret til at vende tilbage til den palæstinensiske stat, men ikke Israel, således som de har krav på i henhold på FN-resolution 194. For en kritisk redegørelse af dette forløb se fx Tanya Reinhardt (2002): *Israel/Palestine: How to end the 1948 War* (New York: Seven Stories Press).

⁹ Se Baruch Kimmerling (2003), *Politicide. Ariel Sharon's war against the Palestinians* (London: Verso). Se pp. 3-4. Netop derfor har den såkaldte Geneva-Plan, der blev lanceret i oktober 2003 ikke mange chancer for at bliver implementeret. Dette til trods for at planen syntes langt mere konkret end Køreplanen for fred, samt at den har modtaget mange sympati erklæringer fra alverdens statsledere og udenrigsministre, inklusiv Colin Powell. Det er den israelske due Yossi Beilin og tidligere palæstinensiske minister og forhandler Yasser Abed Rabbo, der er hovedarkitekterne bag planen. Om ikke andet skabte planen i slutningen af 2003 og begyndelsen af 2004 på ny opmærksomhed omkring nødvendigheden af at finde en løsning. Den viste samtidigt den israelske offentlighed, at der er en palæstinensisk forhandlingspartner, hvilket ofte afvises af Sharon. Spørgsmålet er måske rettere om palæstinenserne har en partner for fred? Problemet med Yossi Beilin er, at han er marginaliseret i israelsk politik, mens Abed Rabbo er tæt på den palæstinensiske leder Yassir Arafat. Sharon har omtalt planen som værende mere farlig for Israel end Oslo-aftalerne, som han er skarp modstander af (jf. AFP 22/10/03). Se hele planens ordlyd på fx: <http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=351461&contrassID=2&subContrassID=1&sbSubContrassID=0&listSrc=Y>.

Palæstinensisk reform og en ensidig palæstinensisk våbenhvile (*hudna*)

Som en konsekvens af både udefra kommende pres og Køreplanen for fred – som var kendt af begge parter før offentliggørelse – begyndte palæstinenserne at reformere dets politiske ledelse gennem de sidste måneder i 2002 og de første måneder af 2003. Interessant nok var der et sjældent sammenfald af interesser mellem flertallet af palæstinenserne – som var blevet trætte af det korrupte og ineffektive palæstinensiske styre – og Israel og USA, som pludseligt argumenterede for nødvendigheden af palæstinensiske politiske reformer som en forudsætning fremskridt i fredsprocessen. I virkeligheden blev tingene vendt på hovedet med disse krav: Mens Oslo-processen forudsatte en ikke-demokratisk, autoritær og menneskerettighedskrænkende palæstinensisk ledelse.¹⁰ Det var netop denne form for ledelse, der nu blev beskrevet som det største problem, der vanskeliggjorde fremskridt mod fred – og ikke besættelsen og Sharons politik vis-a-vis palæstinenserne.

I en vis forstand kan kravene om reformer i det palæstinensiske selvstyre ses som ren afpresning, da slutresultatet var: ”Hvis I ikke forbedrer jer får I ingen penge!”

Efter palæstinenserne i det sidste dage af april 2003 havde udpeget Abu Mazen, også kendt som Mahmoud Abbas, som den nye palæstinensiske premierminister blev Køreplanen offentliggjort. Verden var i den palæstinensiske sammenhæng vidne til et regimeskifte på diplomatisk vis i kontrast til det mere dramatiske og voldelige regimeskifte nogle få uger tidligere i Irak. Den palæstinensiske præsident Yassir Arafat blev således gjort ligegyldig eller ”irrelevant” som Ariel Sharon havde ønsket og argumenteret for siden starten på den anden *Intifada*, der tog sin begyndelse i september 2000. Som et led i reformprocessen fik palæstinenserne også en ny finansminister, den tidligere IMF ansatte Fayed Salam. En lignende betydningsfuld reformproces blev iværksat hos sikkerhedsstyrkerne, da den tidligere efterretningschef fra Gaza, Muhammad Dahlan blev udnævnt som indenrigsminister.

Den nye ledelse tog omgående kontakt til den palæstinensiske opposition repræsenteret ved Hamas, Islamisk Jihad og al-Aqsa Brigaderne. Ved hjælp af ægyptisk mægling formåede den nye regering den 1. juli 2003 at præsentere en ensidig palæstinensisk våbenhvile, ofte omtalt med den arabiske

---

¹⁰ For dette argument se fx Human Rights Watch (1997): *Human Rights under the Palestinian Authority*.

betegnelse *hudna*.¹¹ At Hamas valgte at underskrive en *hudna* skal forstås i en historisk kontekst. Der havde siden 1995-96 været en intern magtkamp i Hamas mellem moderate og tilhængere af en mere kompromisløs kurs overfor den Palæstinensiske Autoritet og Israel. Imidlertid ændrede situationen sig markant efter udbruddet af Intifadaen i september 2000. Modstand mod den israelske besættelse blev igen hovedgrundlaget for legitimitet for de forskellige politiske grupperinger i det palæstinensiske samfund. Det er hævet over enhver tvivl, at Hamas blev styrket i denne proces som en konsekvens af bevægelsens mange selvmordsbombeangreb rettet mod israelske mål. Internationalt bevirkede selvmordsangrebene på den anden side, at Hamas blev stemplet som terrorister og deres økonomiske transaktioner blev i mange tilfælde tilbageholdt. Det internationale pres på bevægelsen var en medvirkende grund til, at de underskrev den førmtalte *hudna* i juli 2003. Men der var flere ting, der spillede ind. Hamas-ledelsen i de besatte områder blev ligeledes påvirket af eksil-ledelsen, som nu blandt andet opholdt sig i den syriske hovedstad. Her kommer krigen i Irak ind i billedet og ikke mindst Syriens forhold til USA.

Hudna og Syriens rolle

Før krigen i Irak havde Washington beskrevet Syrien som en slyngelstat i periferien af "ondskabens akse". Hovedårsagen til, at den amerikanske regering betegnede Syrien som en slyngelstat var Syriens støtte til terrorisme, det vil sige, de palæstinensiske og libanesiske modstandsbevægelser som fx Hamas og Hizballah. Som Bush bekendtgjorde under en pressekonference med i sin terminologi "fredens mand", Ariel Sharon:

"Vi ønsker at gøre det klart for Hizballah og staterne, der støtter Hizballah ... at vi ikke forventer, der vil være nogen angreb [på Israel] ... Vi anser dette som terroristaktivitet, og vi vil bekæmpe terror overalt, hvor der findes terror"¹²

Der er ingen tvivl om, at syrerne frygtede et angreb på Irak, selvom hverken det syriske folk eller deres ledere ville komme til at savne Saddam Hussein. Syrien har haft et fjendtligt forhold til Irak gennem det meste af de seneste tre-fire årtier, skønt det havde ændret sig lidt gennem de sidste få år, hvilket i øvrigt styrkede den Syriske økonomi.¹³ Syrerne frygtede et angreb på Irak, fordi de vidste, at et sådant træk på sigt kunne give USA mod på at søge en mere direkte konfrontation også med Syrien.

---

¹¹ For en kort diskussion af Hamas' holdning til en *hudna*, se Michael Irving Jensen (2002), *Hamas i Gazastriben* (København: Akademisk forlag), se især pp. 58-61.

¹² <http://www.cnn.com>, 16/10/02.

¹³ Se Eberhard Kienle (1990): *Ba'th v. Ba'th. The conflict between Syria and Iraq 1968-1989* (London: I.B. Tauris).

USA kom med anklager mod Syrien allerede før krigen mod Irak. Forsvarsminister Donald Rumsfeld havde for eksempel anklaget Syrien for at smugle militært materiel ind i Irak, såvel som at lade "islamiske terrorister" komme ind i Irak fra Syrien. Anklagerne fortsatte og forøgedes efter krigen. USA påstod, at visse personer fra de højeste rækker i Iraks Baath parti søgte tilflugt i Syrien. Det er ikke overraskende, at syrerne benægtede disse anklager. Syrerne blev yderligere anklaget for at producere masseødelæggelsesvåben. Pentagon advarede Damaskus ved at tilkendegive: "Syrerne bør vide ... at de vil blive holdt ansvarlige."¹⁴ En anden fremtrædende amerikansk konservativ, tidligere chef for CIA James Woolsey, kaldte Syriens regering for en fascistisk regering, der burde blive skiftet ud. Og ingen redegjorde for USA's politik mere klart end Paul Wolfowitz:

"Jeg tror mange lande, inklusiv Syrien, endelig vil forstå budskabet fra dette [dvs. Irak krigen], nemlig at det er meget bedre at komme til en fredelig overenskomst med det internationale samfund, til ikke at anskaffe disse masseødelæggelsesvåben til ikke at anvende terrorisme som et instrument for national politik."¹⁵

På samme tidspunkt forsøgte Israel at gøre det vanskeligere for Syrien ved at antyde at "det er muligt Irak flyttede missiler og masseødelæggelsesvåben ind i Syrien"¹⁶ Den amerikanske administration blev dog ikke overbevist om denne historie. Efter den officielle slutning på krigen i maj 2003 rejste Colin Powell til Damaskus i et forsøg på at neddæmpe krisen. Imidlertid var hans besked til den syriske regering klar: 'Luk kontorerne for terror organisationerne som Hamas, Islamisk Jihad og Hizballah. Hvis det ikke sker, vil I føle konsekvenserne.' Derfor var det få, som var overraskede over, at disse organisationers kontorer blev lukket kort efter Powells besøg. Nogle af de palæstinensiske ledere af Hamas og Islamisk Jihad, for eksempel, har for nyligt været udenfor Damaskus, hovedsageligt i Beirut. Skønt de islamiske ledere påstår, at de forlod Damaskus på eget initiativ for at 'beskytte' syrerne, ser det mere ud som om, den syriske regering bøjede sig for amerikansk pres. Dette på trods af at det syriske argument i denne sammenhæng hidtil havde været, at bevægelserne ville 'forsvinde automatisk' så at sige, det øjeblik årsagen til modstanden ophørte,

---

¹⁴ Viceforsvarsminister Paul Wolfowitz til *Washington Post*, 08/04/03.

¹⁵ *Washington Post* 08/04/03.

¹⁶ *ibid.*

altså når Israels besættelse stoppede. Syrisk pres på Hamas eksil-ledelse havde således uden tvivl indflydelse på underskrivelsen af en *hudna* den 1. juli 2003.¹⁷

Det ser ud til, den amerikanske regering håber, at et stærkt pres på regimet vil 'ændre' landets indstilling og, at Syrien derfor vil åbne op og vise sig mere imødekommende overfor at finde en løsning på konflikten med Israel angående Golanhøjderne.¹⁸

Hudna'en bryder sammen

Men *hudna'en* varede kun en kort periode. Den 8. august 2003 dræbte israelske soldater to påståede Hamas militante i Nablus. En selvmordsbomber, sendt af Hamas, dræbte fire dage senere en israeler i byen Rosh-Ha'ayin, og samme dag dræbte en anden selvmordsbomber en bosætter nær Ariel bosættelsen ved Nablus. Begge selvmordsbombere kom fra Nablus. Hamas meddelte, at *hudna'en* ville fortsætte, men betingede sig imidlertid, at de havde tilhensigt at svare igen hvis og når israelerne greb til de såkaldte målrettede likvideringer (udenomsretlige drab på formodede terrorister). Men Hamas understregede også, at denne form for gengældelse ikke blev anset for et brud på *hudna'en*. I en kort tid skabte dette hovedpine for den palæstinensiske ledelse. Alle palæstinensere forstod nemlig fuldstændig denne form for logik. Da den israelske hær den 14. august dræbte Muhammad Seeder, lederen af Izz ad-din al-Qassam i Hebron, gik der kun fem dage før end en anden hebronit sprængte sig selv i luften på grænsen mellem Øst- og Vestjerusalem og med sig i døden tog han 23 israelere. Den israelske reaktion kom hurtigt. Gennem endnu en målrettet likvidering dræbte de en af Hamas' top-ledere, Ismael Abu-Shanab, som var blandt de mest moderate ledere af bevægelsen. Abu Shanab var en af de mest aktive bag scenen da *hudna'en* blev godkendt af Hamas i sommeren 2003, og han har gennem 1990erne gentagne gange argumenteret for muligheden af en langvarig *hudna* – på op til 20 to 30 år – med Israel.¹⁹ Efter mordet på Abu Shanab forsøgte den israelske hær også – uden held – at dræbe andre politiske ledere af Hamas, som fx Mahmoud Zahhar, Ismael Haniyya, og den åndelige leder af bevægelsen, Sheikh Ahmad Yasin. Hamas ophævede *hudna'en*. Den palæstinensiske ledelses hovedpine blev ikke mindre af denne udvikling.

---

¹⁷ Forbindelsen mellem krigen i Irak, *hudna* i Palæstina og Syrien blev bekræftet gennem uformelle samtale med tidligere højt placeret Hamas medlem i Ramallah, august 2003 samt gennem samtaler med en række europæiske ambassade funktionærer som følger den politiske udvikling tæt i Damaskus i oktober 2003.

¹⁸ Da den syriske præsident Bashar al-Asad ved udgangen af 2003 indikerede, at Syrien var rede til at genoptage forhandlinger med Israel, var det israelske svar, at antallet af jødiske bosættere i Golan højderne skulle fordobles for at sikre, at Golan ville blive på israelske hænder også i årene fremover.

¹⁹ Se også Michael Irving Jensen (2002): *Hamas i Gazastriben* (København: Akademisk Forlag).

En ny og meget spændt situation blev en kendsgerning. Abu Mazen oplevede et forøget pres fra først og fremmest Israel og USA for, at slå ned på de palæstinensiske islamister. I stedet for at gøre det tog han sin afsked den 6. september. I sit afskedsbrev redegjorde han for den primære årsag til sin fratrædelse:

“1. Det grundlæggende problem er Israels uvilje mod at gennemføre deres forpligtelser i henhold til Køreplanen for fred og gennemføre nogen som helst konstruktive tiltag.”²⁰

Den helt centrale årsag var altså, at Israel intet gjorde for at leve op til sine forpligtelser fra Køreplanen for Fred og på trods af at denne i efteråret 2003 blev godkendt af FN's sikkerhedsråd som grundlaget for fred i regionen. Israel behøver ikke nødvendigvis at forholde sig til planen – i hvert for indeværende – på grund af forholdet til USA. Den amerikanske præsident George W. Bush gjorde det i efteråret 2003 klart, at den nye palæstinensiske premierminister skulle knuse terroren og “terrorens infrastruktur”. Samtidig erklærede Hamas åben krig, og det samme gjorde Israel. Israelerne vil ramme “terroristerne” overalt (inklusive Syrien), da det palæstinensiske styre – efter deres opfattelse – ikke gjorde noget som helst. Praktisk talt al dialog, som blev specificeret i Køreplanen for Fred stoppede. Powell skubbede bolden endnu længere ind på palæstinenserens bane, da han gjorde det klart, at han mente, at palæstinenserens styre skulle slå ned på terrorisme, *inden* israelerne kunne reagere på internationalt pres for at stoppe yderligere oprettelse af bebyggelser på besat palæstinensisk land.²¹ Forslaget om, at de to sider skulle udføre deres “forpligtelser parallelt”, eksisterede derfor ikke længere.

En fortolkning

Annulleringen af den parallelle forpligtelse kan skyldes alvorlig kritik imod Køreplan for Fred fra indflydelsesrige amerikanske kredse. De medlemmer af den nuværende amerikanske regering, som var høje i spørgsmålet om Irakkrigen, er også de stærkeste modstandere af et frit og uafhængigt Palæstina (indenfor grænserne før 1967). Disse medlemmer er for eksempel, Douglas Feith, der er nummer tre i forsvarsministeriet, David Wurmser fra udenrigsministeriet og Richard Perle fra Det Hvide Hus, som alle i 1996 var medforfattere til et “politisk dokument” for det israelske højrefløjs parti Likud, i hvilket de argumenterede for et rent brud med fredsprocessen. De påstod, at

---

²⁰ Dansk gengivelse af dele af Mahmoud Abbas' opsigelsesbrev.

²¹ *Ha'aretz*, engelsk udgave, 23/09/03

princippet "land for fred" var en naturlig trussel mod Israel og i virkeligheden var et skridt mod statens tilintetgørelse. Andre betydningsfulde pro-israelske kræfter i den nuværende amerikanske regering, som har en betydelig indflydelse på USA's mellemøstpolitik inkluderer Paul Wolfowitz, John Hannah (fra vicepræsident Dick Cheneys kontor), John Bolton, og Elliot Abrams.

Det karakteristiske ved disse betydningsfulde deltagere er, at de ikke alene er pro-israelske, men at de også støtter Israels højrefløj, som er standhaftige modstandere af en løsning baseret på international lov. Skønt de fleste amerikanske regeringer gennem de sidste tre årtier har været pro-israelske i større eller mindre målestok, støtter USA's nuværende administration israelske radikale synspunkter og kræfter, som modarbejder det internationale samfunds ønsker.²² Sharon understregede over for Bush ved en nylig afholdt pressekonference i Washington: "Vi har aldrig haft en bedre forbindelse med nogen amerikansk præsident, end det er tilfældet med dig."²³ Denne tætte forbindelse fortsatte efter krigen i Irak.

Hvis amerikanerne ønsker at vinde hjerter og holdninger i Mellemøsten, eller i det mindste nogen tillid blandt arabere, er det tvingende nødvendigt, at regeringen engagerer sig mere i konflikten. Administrationen er begyndt at forstå dette og forstår, at public relations indsats alene ikke løser problemet. Men den amerikanske regering mangler tilsyneladende stadig at anerkende, at det er af afgørende betydning, at løsningen er baseret på international lov, altså at der er tale om en retmæssig løsning, og ikke en løsning baseret på princippet om, at "magt er ret". Med andre ord betyder det intet (eller kun meget lidt), hvem der er den palæstinensiske premierminister. Det afgørende er, at besættelsen bringes til ophør. Imidlertid vil intet føre parterne i denne retning så længe Israel, USA og EU står fast på, at det helt afgørende mål for den nye palæstinensiske premierminister er udsløttelsen af palæstinensisk terror og den såkaldte 'terror infrastruktur.' Ingen palæstinensisk leder kan gennemføre sådanne tiltag rettet mod de palæstinensiske islamister og andre militante palæstinensere, da han i så fald ville miste al den folkelige legitimitet, som er forudsætningen for, at han overhovedet kan handle. Den siddende palæstinensiske premierminister har brug for, er tillidsskabende foranstaltninger og muligheden for at italesætte det savnede og berømte lys for enden af tunnelen. Der er for tiden intet lys, og derfor er det ikke mange

---

²² For en markant kritik af den nuværende amerikanske mellemøstpolitik og folkene bag, se Kathleen Christison and Bill Christison (2002): "A Rose By Another Other Name. The Bush Administration's Dual Loyalties", *Counterpunch*, 13/12/02, <http://www.counterpunch.org/christison1213.htm>.

²³ <http://www.cnn.com>, 16/10/02.

handlemuligheder for den palæstinensiske ledelse. Køreplanen for Fred er tilsyneladende ligeså død som Oslo-aftalen var det tilbage i sidste halvdel af 1990'erne. Spørgsmålet er, hvor det efterlader Palæstina spørgsmålet her i år 2004?

Muren: afslutningen på en to stats løsning?

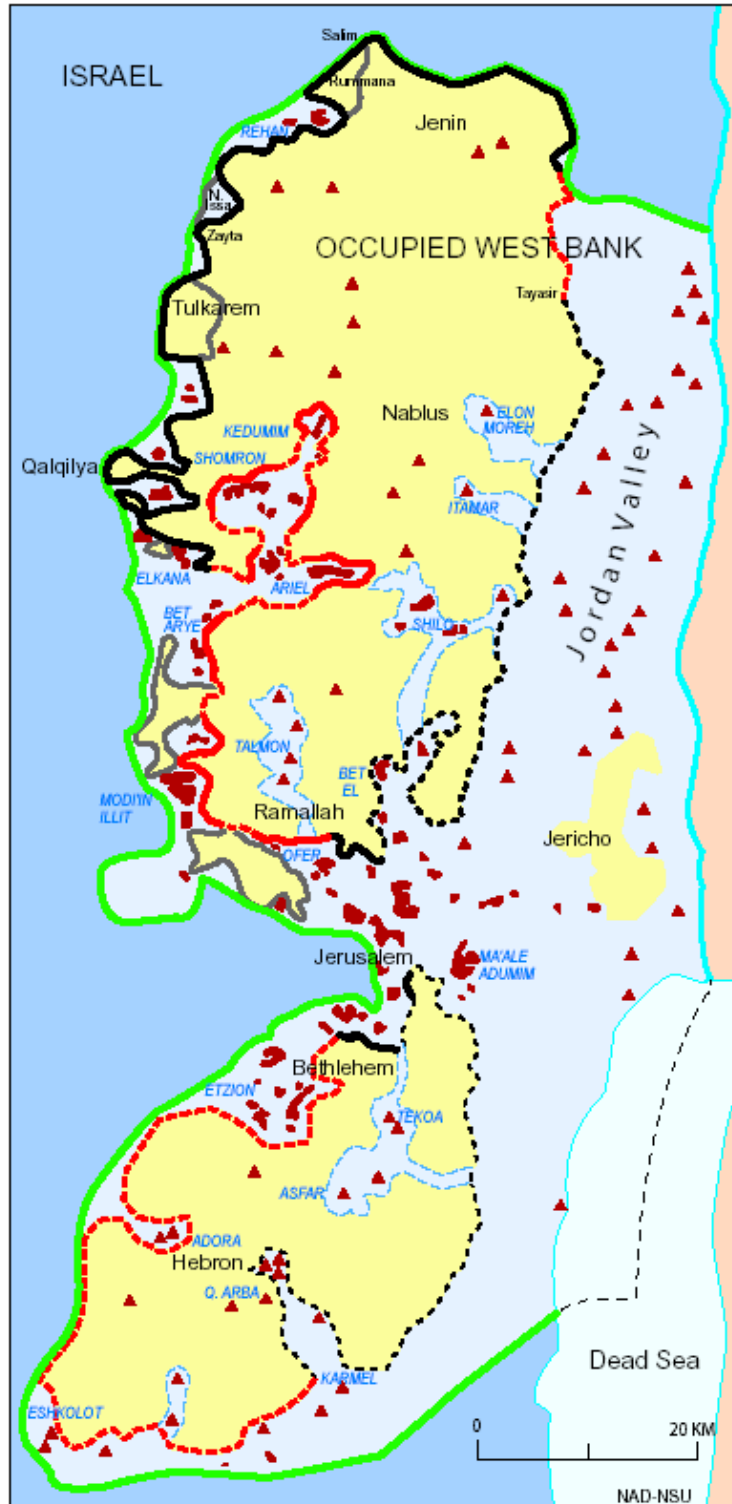
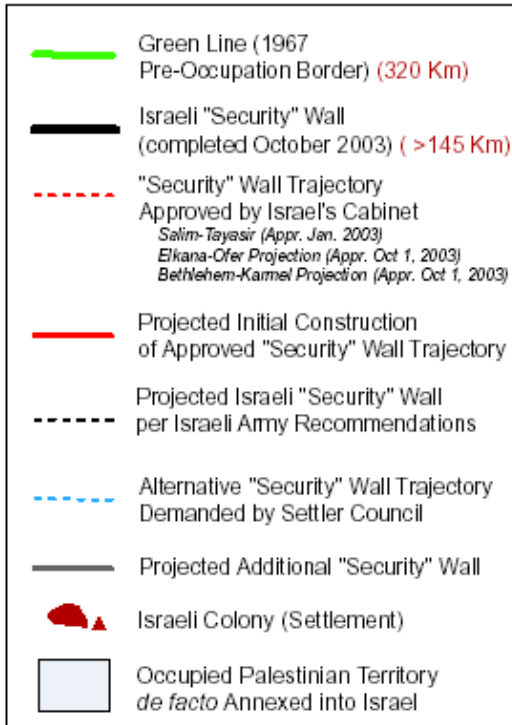
I sensommeren 2002 besluttede Sharon regeringen at oprette en såkaldt 'sikkerheds zone' - kendt blandt palæstinensere som 'Apartheid-muren' – mellem Israel og de besatte områder.²⁴ Den første del af muren skulle gå fra omkring Jenin ned til et område ved Qalqilya. Først da omkring 150 km af muren var oprettet, skabte den overskrifter i de vestlige medier. I løbet af sommeren 2003 var der en række historier i aviser og magasiner verden over, som omhandlede konsekvenserne af muren. Først og fremmest drejede det sig om de palæstinensiske landmænd, hvis jord blev eksproprieret, når de blev placeret bagved muren. Muren blev ikke oprettet på den gamle 1967 grænse, kendt som den grønne linie, men betydeligt mod øst. Tusindvis hektar palæstinensisk jord eksproprieret under den første fase alene, inklusive noget af de mest frugtbare palæstinensiske land på Vestbredden. Byen Qalqilya er nu i realiteten et åbent fængsel, omgivet af muren på tre sider og kun tilgængelig gennem en israelsk kontrolpost.

Gennem de senere måneder har der været megen diskussion i Vesten om, hvorvidt Sharon-regeringen ustraffet burde kunne fortsætte byggeriet af muren, ekspropriere mere frugtbar jord fra palæstinenserne og yderligere opsplitte Vestbredden. I september 2003 begyndte israelerne dog uhindret anden fase af muren. Deres begrundelse var "terrorkampagnen" udløst af Hamas, det vil sige, et sikkerhedsargument som har vist sig at være en effektiv retfærdiggørelse i lyset af den globale "krig mod terror." I skyggen af den nuværende krise og de seneste selvmordsbomber har det israelske parlament, Knesset, og Sharon-regeringen, som nævnt, ikke alene godkendt bevillinger for fase to af muren men også påbegyndt byggeriet. Denne del af muren vil også svinge øst for den grønne linie, for at omfatte adskillige bosættelser som fx Ariel og Kedumim i hjertet af Vestbredden (se kort næste side).

---

²⁴ For en introduktion til den palæstinensiske beretning om muren og dens konsekvenser for palæstinenserne, se PENGON (2003): *Stop the wall in Palestine* (Ramallah: PENGON).

ISRAEL'S "SECURITY" WALL: ANOTHER LAND GRAB OCTOBER 2003

ELKANA-OFER "SECURITY" WALL FACTS AS OF OCTOBER 2003

Number of Palestinians Between Projected Approved "Security" Wall and the Green Line: 74,000

Number of Israeli Colonies Between Projected Approved "Security" Wall and the Green Line: 28

Percentage of West Bank Land Area Between Projected Approved "Security" Wall and the Green Line: 7.6%

Total Percentage of West Bank Land *de facto* Annexed into Israel (from Salim to Ofer): 9.2%

UPON COMPLETION

Total Area *de facto* Annexed into Israel: 45-55% of the Occupied West Bank

Percentage of Colonies Outside the Wall: 91%

Percentage of Settlers Outside the Wall: 95-98%

Den endelige israelske plan vil efterlade 91 procent af bosættelserne på den israelske side af muren. Resultatet vil blive, at omkring 95 til 98 procent af alle bosættere vil blive placeret inden for 'Israel' og Israel vil ultimativt opsluge omkring 45 til 55 procent af Vestbredden.

Oprettelsen af indhegningen vil placere de fleste palæstinensere bag pigtråd og hegn. Den politiske konsekvens af disse tiltag kan blive, at ideen om en to-stats løsning fortøner sig i horisonten – ikke mindst på den palæstinensiske side. I stedet ser det ud til at konflikten bevæger sig i racistisk retning i og med, at forholdene i højere grad end tidligere frembringer minder om apartheidregimet i Sydafrika.

Allerede nu er der de første synlige tegn på, at intellektuelle palæstinensere er i færd med at redefinere palæstinensernes kamp for frihed. Og en to-stats løsning giver for mange ikke længere mening. I stedet argumenterer flere for, at det nu er nødvendigt at kæmpe for samme rettigheder i én demokratisk stat. Også fremtrædende palæstinensiske politikere –heriblandt præsident Yassir Arafat - har i januar 2004 argumenteret for at tiden for en to-statsløsning er ved at rinde ud.²⁵ Den palæstinensiske chefforhandler Sa'eb Erakat har om udtalt om emnet:

”To-statsløsningen bliver begravet af et apartheid system bestående af palæstinensiske bantustans og byfængsler”²⁶

Dette argument har en stor fremtid foran sig – især hvis Sharon regeringen uhindret for lov at fortsætte sin nuværende politik. Det er et paradoks, at Ariel Sharon, som hele sit liv har kæmpet for et 'Stor Israel', kan vise sig at blive manden som i sidste ende er ansvarlig for afslutningen på det zionistiske projekt.

At noget nyt er på vej er hævet over enhver tvivl - selv pro-zionistiske kredse er begyndt at udtale kritik. Blandt dem er journalisten Thomas Friedman, som for nyligt skrev en artikel i New York Times under titlen "One Wall, One Man, One Vote" (En mur, en mand, en stemme), at muren vil ende med at blive "moderen for alle de utilsigtede konsekvenser". Det vil med andre ord sige at muren i hans øjne signalerede afslutningen på den jødiske stat og begyndelsen på en bi-national stat.

---

²⁵ *The Guardian* 24/01/04.

²⁶ *ibid.*

Også den tidligere formand for Knesset, Avraham Burg fra Arbejderpartiet, frygter konsekvenserne af muren for Israel. I en artikel først offentliggjort i det israelske dagblad Yediot Aharonot og senere genoptrykt i bl.a. The International Herald Tribune og Politiken, skriver Burg:

“Ønsker I demokrati? Intet problem. Enten forlad det større Israel landområde, med alle bosættelserne og besiddelserne, eller giv fuldt og helt medborgerskab til alle, inklusive arabere. Resultatet vil naturligvis blive, at de, som ikke ønsker en palæstinensisk stat ved siden af os, vil have en i vor midte, gennem stemmeboksen.”²⁷

Og flere amerikanske diplomater taler offentligt et tilsvarende sprog. William Burns, viceudenrigsminister for nærtliggende anliggender, sagde i en tale en af de sidste dage i september 2003 at: “når Israels bosættelser udvides og deres befolkninger øges, bliver det stadig mere vanskeligt at se, hvordan de to folk kan blive delt i to stater.”²⁸

Ikke desto mindre er der en lang vej før muligheden for oprettelsen af en bi-national stat kan blive en realitet. Alligevel viser meningsundersøgelser, at 25 procent af den palæstinensiske befolkning på Vestbredden og Gazastriben er villige til at acceptere den bi-nationale løsning – og det er vel at mærke før, bare en enkelt politisk bevægelse er begyndt at argumentere for denne løsning. Israelerne er på den anden side ikke er så ivrige, hvilket ikke kan overraske, idet en sådan udvikling ville være ensbetydende med enden på Israel som jødisk stat. Der er endnu tid for israelerne til at ændre og vende denne proces, men tiden kan være ved at rinde ud hurtigere, end de er klar over, og det kræver langt mere end Sharons ”smertelige indrømmelser”.

Opsummering

Som det fremgår, er løfterne og forsikringerne om, at der for alvor ville komme gang i forhandlingerne om en konstruktiv løsning på Palæstina-Israel konflikten umiddelbart efter Irak-krigen ikke blevet indfriet. Flere forhold kan forklare dette. I første omgang er det nærliggende at henvise til de store problemer, som de amerikanske besættelsesstyrker og deres allierede har oplevet i Irak. Den spændte og uholdbare situation i Irak har vanskeliggjort en øget amerikansk indsats i forhold til Palæstina-konflikten. En anden forklaring er, at der findes kræfter i den amerikanske

---

²⁷ Artikel af Avraham Burg, *International Herald Tribune* 06/09/03.

²⁸ Refereret fra *the Telegraph* 01/10/03,

<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2003/10/01/wmid01.xml>.

regering, der er meget tæt allieret med Sharon-regeringen, som ganske enkelt ikke ønsker en løsning baseret på international lov.

Da 2004 er valgår i USA, er det tvivlsomt, om den amerikanske regering vil stå fadder til nye initiativer eller søge at implementere allerede vedtagne initiativer. Ingen republikansk ledet amerikansk regering – og slet ikke Bush-regeringen – kunne tænke sig at lægge sig ud med den stærke kristne-zionistiske lobby, som udgør en væsentlig del af de republikanske kernevælgere. Regeringen ønsker givetvis ej heller at modsætte sig den indflydelsesrige jødiske lobby, og således er det vanskeligt at se udviklingen gå i en positiv retning.²⁹

Det internationale samfunds handlingslammelse vis-a-vis konflikten er en stærkt medvirkende årsag til at Israel er i stand til at fortsætte med at skabe nye *facts on the ground* (fx etableringen af Muren og udvidelsen af de illegale bosættelser på Vestbredden). Disse umuliggør ganske enkelt den tostats løsning, som kvartetten i efteråret 2003 gjorde til det internationale samfunds klare målsætning. Som den danske statsminister gjorde det klart i en pressemeddelelse af 18. marts 2003 ”uden en sådan løsning bliver der aldrig fred og ro i Mellemøsten”³⁰.

Resultatet af lammelsen er derfor på kort sigt at, en apartheid-lignende situation er ved at udvikle sig. På længere sigt kan det føre til en helt anden løsning, end den der opereres med for indeværende, nemlig etableringen af en demokratisk, bi-national stat.

---

²⁹ For en kort redegørelse af disse to lobby-grupperingers virksomhed og indflydelse se fx Berlingske Tidendes USA korrespondent Poul Høi's artikel ”USA vælger side” i *Kontakt*, nr. 1, 2003.

³⁰ Se anført reference ved note 2 i denne artikel.